

En modern Scoopesrättegång

Det finns i vår tid ett etablissemang bestående av förespråkarna för ett materialistiskt/ateistiskt synsätt på vårt ursprung. Därför reagerar forskarsamfundet med indignation över varje påstående som antyder att det skulle finnas en trosdimension i synen att allt levande är ett resultat av enbart materiens och energins växelverkningar, skriver gymnasieläraren Göran Schmidt med anledning av måndagens inslag om evolutionsteorin i Vetenskapens Värld.

Måndagens (3/3) Vetenskapens Värld i SVT2 handlade om den berömda Scoopes-rättegången från 1925. Som TV-tittare kunde vi följa dokumentären om hur ett inskränkt och intellektuellt ohederligt religiöst etablissemang besegrade såväl förnuft som vetenskap. Åtminstone var det så saken framställdes. Den unge biologiläraren John Thomas Scoopes ställdes till svars anklagad för att ha trotsat delstaten Tennessee's förbud mot att undervisa om utvecklingsläran. Och under den följande rättegången backades han upp av American Civil Liberties Union (ACLU) som ansåg att de lagar om förbud mot undervisning i evolutionslära som några delstater stiftat några decennier tidigare stred mot den amerikanska konstitutionen. En av dåtidens mest kända brottsmålsadvokater, Clarence Darrow, anlätades till hans försvar, men förgäves. Motparten - de så kallade kristna fundamentalisterna - representerades av William Jennings Bryan, trefaldig presidentkandidat och minst lika namnkunnig som Darrow. Hundratals journalister och tusentals åskådare fanns på plats vid de avslutande förhören, som fick hållas utomhus på grund av det stora intresset. Slutligen stod Bryan som segrare, men utan att ha imponerat i korsförhören, som handlade mer om Bryans bibelsyn än om naturvetenskapliga argument för eller emot evolution. Scoopes fälldes av domstolen, dömdes till böter och avskedades från sin lärartjänst i delstaten. Triumfen skulle snart visa sig vara en Pyrrhusseger. Massmedia och allmänheten rasade, och segern vändes till ett stort nederlag för kreationismen och dess inflytande i det amerikanska samhället. I slutet av 1960-talet fällde USA:s högsta domstol, genom ett liknande pilotfall, ett avgörande som ledde till att förbudet mot undervisning i utvecklingsläran kom att avskaffas i samtliga delstater.

Överfört till nutid och vårt eget land är situationen annorlunda. Evolutionsteorin genomsyrar skolans läromedel i biologi och naturkunskap och har en monopolställning i varje naturprogram på TV och i andra media. Dess kritiker omnämns sällan eller aldrig, och i förekommande fall i förklenande ordalag. Måndagens Vetenskapens Värld utgjorde inget undantag. Ändå ligger en jämförelse av dagens situation med Scoopesrättegången nära till hands. Scenariot är likartat, men med rollerna ombytta. Det finns också i vår tid ett etablissemang, nu bestående av förespråkarna för ett materialistiskt/ateistiskt/evolutionärt synsätt på vårt ursprung. I de anklagades bås befinner sig lärare eller lärarstuderande som vågar antyda att evolutionsteorin inte är mer än just en teori. I sin trosvisshet om utvecklingslärans sanning vill evolutionsbiologerna förbjuda varje invändning att komma till tals. Jag närvarade för några månader sedan vid Naturvetardagarna i Uppsala, anordnade av Kurssekretariatet vid stadens universitet, och kunde höra Staffan Ulfstrand, professor emeritus i zoologisk ekologi, med eftertryck uppmana de församlade biologilärarna att inte ta upp skapelse-evolutionsproblematiken till diskussion i undervisningen. Sin ståndpunkt motiverade han med att utvecklingsläran en gång för alla är bevisad och att – underförstått – varje invändning mot den därför definitionsmässigt måste vara ovetenskaplig. Med andra ord ska elever som önskar högre tak i diskussionen kring vårt ursprung inte göra sig besvär. Den lära som gör anspråk på att vara själva orsaken till att de finns till skall inte få ifrågasättas.

Helt följdriktigt kunde vi TV-tittare efter programmet höra Karin Bojs, chefen för Dagens Nyheters vetenskapsredaktion, som försökte marginalisera och demonisera evolutionens kritiker - "De tror på sina dogmer... och låter sig inte övertygas av sakliga argument". Bästa Karin – När det nu är på det viset, som du själv nämnde, att åtminstone en tredjedel av den intellektuella eliten bland gymnasieeleverna inte tycks dela din tro på evolutionen som ett bevisat faktum, borde det finnas anledning till självrannsakan. Det är nämligen just utifrån er egen tro på evolutionsdogmen som ni evolutionstroende väljer att svartmåla era meningsmotståndare som ovetenskapliga och antiintellektuella därför att de inte delar er materialistiska ideologi. Lågvattenmärket var när du försökte bortförklara den höga andelen skapelsetroende ungdomar med att "de deltagit i någon kampanj i Småland". Du borde be både Sveriges gymnasister och Smålands invånare om ursäkt! Hade det förhållit sig som du påstod i intervjun att evolutionens kritiker "riktar in sig på enstaka små detaljer" så hade situationen varit en helt annan. Sanningen är den att modern evolutionskritik och kreationism fokuserar på centrala och omfattande systemfel med evolutionsteorin som annars förbigås med tystnad. Och det är just detta som är hemligheten till varför denna, trots oerhörda ekonomiska och pedagogiska ansträngningar, saknar kraft att övertyga.

Vart vill jag då komma? Vill jag likt Bryan förbjuda undervisning i evolutionsteori? Absolut inte! Självklart ska svenska skolelever få en grundlig undervisning i evolutionsteori. Om en elev lämnar skolan i tron att evolutionen förklarar varför hon finns till, är det naturligtvis av största vikt att hon känner till skälen för denna tro. Men samtidigt borde det också vara hennes självklara rättighet att få höra om utvecklingslärans brister. Man skulle tycka att en enig utbildningsvärld borde kunna instämma i detta påstående, men så är tyvärr inte fallet. Det förhållande att jag använt mig av ordet "tro" upprör nämligen evolutionsbiologer, som betraktar sina egna uppfattningar om evolutionen som helt fria från metafysik. För evolutionsteorins ställning har med åren övergått från att ha varit en teoretisk förklaringsmodell till att uppfattas som en självklarhet som inte längre behöver befästas med några ytterligare vetenskapliga argument. Den tas helt enkelt för given, på samma sätt som det faktum att månen kretsar kring jorden och jorden kring solen. Och därför reagerar forskarsamfundet med indignation över varje påstående som, likt mitt, antyder att det skulle finnas en trosdimension i synen att allt levande är ett resultat av enbart materiens och energins växelverknningar. Naturligtvis har denna evolutionens strängt materialistiska "skapelseberättelse" aldrig kunnat bevisas med hjälp av den vetenskapliga metoden, och kommer heller aldrig att kunna bevisas. Inte heller dess motsats – att det finns en Skapare – kommer att kunna bevisas på det viset, eftersom naturvetenskapen endast söker naturliga förklaringar till alla fenomen. Och som man ropar får man som bekant svar.

Jag undrar om inte den viktigaste frågan i dagsläget är hur "problemet" med den ökande skaran av icke-evolutionstroende biologi/naturkunskapslärare och elever i framtiden kommer att hanteras av universitet och lärarutbildningsanstalter och ytterst – Skolverket. Att elever som också vill ta del av evolutionskritiska aspekter i sin biologiundervisning ska tystas eller nonchaleras, är klart uttalat, åtminstone av representanterna från Uppsala universitet. Men hur ska det bli med lärarpersonalen? Ska de riskera att mista sin behörighet att undervisa i biologi om de även behandlar evolutionskritiska aspekter i sin undervisning? Ska blivande biologilärare avkrävas en "evolutionär trosbekännelse" för att få sin legitimation? Närmar sig rent av dagen när vi får följa en ny Scoopesrättegång med ombytta roller vid Uppsala tingsrätt eller någon annanstans? Vi är faktiskt ganska många som undrar!

Göran Schmidt

studieledare och gymnasielärare i biologi